

Maria – matka a sestra všech lidí

Cyklus II. „Žijeme s církví“, katecheze 24.

Materiál vytvořilo © Katechetické středisko AP 2022 (Lenka Jeřábková)

Cíl:

Děti se seznámí v základních obrysech se životem Panny Marie podle novozákonního podání, případně si příslušné příběhy zopakují. Vědí, že Mariin život je spoluúčastí na Božím díle záchranu člověka a umí vysvětlit, jakým způsobem se tento fakt vztahuje k životu církve a každého člověka. Mohou se rovněž seznámit s některými mariánskými modlitbami a svátky.

Uvědomují si význam modlitby směřované k Panně Marii a jsou schopny Marii vnímat jako pomocnici, přímluvkyni a vzor křesťanského života obecně i v konkrétních obrysech vlastního života. Jsou se schopny na Marii obracet a aplikovat její příklad v praktickém životě.

Seznam použitých materiálů a literatury:

Marie Špačková, Marie Mléčková, Ludmila Svobodová: Bůh k nám přichází. Metodické texty k učebnici náboženství pro 3. ročník ZŠ. Praha: Česká biskupská konference, 1996.

Kathy Paterson. Motivační tříminutovky. Praha: Portál, 2015.

Matka Boží v obrazech křesťanů. Duha č. 17, ročník 2000/2001.

Květiny pro... Duha č. 17, ročník 2019/2020.

<https://zpevník.proscholy.cz/>

Pomůcky ke katechezi:

- Připravené texty (notové záznamy) písní k **úvodní modlitbě**, pokud je potřeba je využít;
- Pomůcka „Seznámení s Pannou Marií“ k **úvodní aktivitě s luštěním**, podle potřeby magnetická tabule + magnety; ke **kreativní aktivitě** tužka a papír pro každou dvojici účastníků.
- **Pro katechezi:** Pomůcky Obrázky Panny Marie I. a II., pomůcka V čem je Panna Maria velická? (plakát s tajenkou vytištěný ve velikosti A3, rozstříhané proužky s otázkami vytištěné **barevně**);
- **K doplňkovým aktivitám:**
 - Maria v našem okolí: mapa okolí v případě využití druhé aktivity;
 - Modlitba k Panně Marii: podle využitího typu aktivity předtištěné lístky s vybranou modlitbou, pastelky a další výtvarné potřeby, balicí papír + tvarované barevné papíry, psací potřeby, lepidlo;
 - Kdy má Maria svátek?: pomůcka Mariánské svátky z přílohy, v případě soutěže potřebný počet kalendářů;
 - Mariánský herbář: obrázky rostlin, psací potřeby, papíry, biblický text + modlitba;
 - Poutní místa: podle potřeby dataprojektor a plátno.

Vlastní poznámky ke katechezi:

Scénář:

Úvodní – **DOPORUČENÁ** – aktivita (cca 15 minut)

Modlitba či zahájení setkání dle zvyklostí skupiny, přičemž lze využít i vhodné písně. Z našich výběrů doporučujeme:

- Maria přítelkyně (MH 132, <https://zpevnik.proscholy.cz/pisen/1320/maria-pritelkyne>)
- Máš v duši píseň (MH 131, <https://zpevnik.proscholy.cz/pisen/44/mas-v-dusi-pisen>)
- Korunovaná hvězdami (Koinonia 214, <https://zpevnik.proscholy.cz/pisen/38/korunovana-hvezdami>).
- Maria, Maria (Kancionál 805, <https://kancional.cz/805>)
- Vychvalujme vesele (Kancionál 820, <https://kancional.cz/820>)

Aktivita s luštěním „Seznámení s Pannou Marií“ (pomůcka Seznámení s Pannou Marií – pomůcku podle způsobu využití buď zvětšíme na velikost cca A3 nebo větší, aby mohly děti pracovat společně, nebo nakopírujeme pro každého zvláštní list). Cílem aktivity je sestavit text s pomocí doplňujících slov, aby děti společnou prací získaly **představu o základních epizodách ze života Panny Marie**.

- *Při společné práci na tabuli nebo na stůl připravíme příslušně zvětšenou pomůcku a seznam slov (může být na zvláštním listu – pak děti slova do pomůcky dopisují a seznam odškrtnávají, případně je můžeme připravit na zvláštní lístky, které děti na plakát lepí – v tom případě musí být přiměřeně veliké, aby po nalepení nepřekrývaly další text).*
 - *Společně pročítáme text a u každého vynechaného slova nejdříve necháme děti odpovědět; pokud odpověď nedostaneme, nabídneme seznam jako pomůcku; pokud ano, příslušné slovo poté vyškrtneme.*
 - *Děti si mohou rovněž slova vylosovat a vybrat, na které místo v textu patří. Zde pak čteme celistvý text v závěru aktivity*
- *Při samostatné práci nejdříve děti doplní svůj list, poté společně pro kontrolu sdílí výsledky.*

Po **ukončení** aktivity lze **přímo přejít k tématu katecheze** a pracovat s obrázky, vynechává se tedy aktivita s luštěnkou u stolů. V případě samostatné práce může tento list posloužit jako **zápis** z hodiny.

Kreativní aktivita „Společný obrázek“

Činnost je jednak zaměřena na **spolupráci** ve dvojicích, její princip cílí rovněž na schopnost **důvěřovat partnerovi** ve dvojici při společné tvorbě a **vžít se do situace** druhého. Obojí lze využít k rozvinutí tématu úlohy Panny Marie v dějinách spásy i v životě církve.

Cílem aktivity je vytvořit **společný smysluplný obrázek**, vyžaduje to však pečlivou spolupráci. Účastníci vytvoří dvojice a každá si vezme papír a tužku. Obrázek budou tvořit tak, že se **v kreslení budou partneři střídat** (vždy po jednom tahu), přičemž musí **odhadnout**, co chce druhý vytvořit. Hráči spolu **NESMÍ MLUVIT**, jen zapojit představivost.

Aktivitu zahájíme my a každé dvojici **zadáme jednoduchý tvar**, kterým první hráč začne (např. kruh, rovnou čáru, vlnovku). Poté předá tužku partnerovi, který zkusí dalším jakýmkoliv tahem kresbu doplnit. Poté pokračuje první hráč atd. **Čas na tvorbu** omezíme na 3–5 minut, poté aktivitu ukončíme.

Po skončení aktivity necháme **krátkou chvíli na sdílení**, jak hráči tvorbu prožívali; rozhodně **nehodnotíme, zdali obrázek dává smysl**. **Zdůrazníme** aspekty důvěry ve schopnosti partnera a „vyladěnosti na stejnou vlnu“ – Panna Maria důvěřovala Bohu a byla „na něj vyladěna“, proto na ní Bůh mohl vyplnit veliké věci, které přislíbil.

Rozhovor

Setkání je koncipováno **pro využití** v mariánském měsíci **květnu**, je tedy možné je zahájit i řízeným rozhovorem.

- *Zeptáme se dětí, **který měsíc právě probíhá** (květen) a upozorníme je, že církev právě tento měsíc prožívá zvláště. **Co je v něm jinak?** (brainstorming, případně nabídneme vhodnou nápovědu). **Komu je tedy květen zvlášť věnován?** (Panně Marii). **Znáte ještě jiný měsíc, kdy na Marii zvlášť vzpomínáme, a co je pro něj typické?** (říjen – modlitba růžence).*
- *V případě dostatku času můžeme položit ještě **další otázky**:*
 - *Jak se v jiných jazycích řekne Maria? Jaká jména z toho vznikla?*
 - *Koho znáte ve svém okolí, že se tak jmenuje?*
 - *Znáte nějaká místa, která souvisejí s Pannou Marií?*
 - *Znáte nějakou modlitbu k Panně Marii?*

Rozhovor ukončíme **přechodem k hlavnímu tématu**: Jistě některé příběhy ze života Panny Marie už známe (připomeneme z předešlého roku Zvěstování, Ježíšovo narození a zázrak v Káně, případně necháme děti odpovědět, pokud si vzpomenou i další novozákonní příběhy). Pojdme si nyní říci, co se o ní všechno v Bibli dočteme a proč si to tak často připomínáme.

Maria – matka a sestra všech lidí (cca 30 minut)

Na začátku děti **seznámíme se základními epizodami ze života Panny Marie** (případně jim je připomeneme). Nabídneme jim sadu plakátů z přílohy (pomůcka Obrázky Panny Marie I; lze ji případně rozšířit o další obrázky na základě pomůcky [Příběh Panny Marie – sada plakátů s čítankou a prezentací](#)). Skupina pracuje společně; jejich úkolem je **seřadit příslušné obrázky** tak, jak se domnívají, že život Panny Marie probíhal. Po ukončení práce děti alespoň rámcově **převypráví** jednotlivé epizody, které případně doplníme.

Sestavenou sadu plakátů ponecháme rozloženou a pokračujeme **diskusí / brainstormingem**. Položíme otázku, proč si děti myslí, že **autoři evangelií Pannu Marii nevynechali** a tolikrát ji zmínili? A souvisí to s tím, **proč si Pannu Marii připomínáme i my?** (necháme děti uvažovat, případně odpovědi korigujeme; cílem je dobrat se jejího významu jakožto **Ježíšovy matky**).

*Lidé vždycky Pannu Marii uctívali vždycky, od začátku dějin církve, a také ji vždycky zobrazovali, často v podobných situacích, jaké vidíme na obrázcích před sebou. Během staletí vypadaly tyto obrazy velmi různě. Navrhujeme **aktivitu** (pomůcka Obrázky Panny Marie II): *je tu několik zobrazení Panny Marie z různých období, některé z nich odpovídají příběhům, které už máme na stole. Obrázky si prohlédněte a zkuste je přiřadit ke správným plakátům.* Aktivitu můžeme rozšířit **krátkou reflexí v kruhu**: děti mohou sdílet, který z obrázků se jim líbí a proč, můžeme se také ptát, čím jsou jednotlivé podoby Panny Marie odlišné a co mají společné (jakákoliv odpověď je přínosná a správná, případně postřehy ještě komentujeme; děti si procvičí vnímání detailů a schopnost srovnávat).*

Necháme děti sklidit obrázky a pokračujeme: *Lidé Pannu Marii neuctívali jenom proto, že byla Ježíšovou matkou, ale jistě i proto, že pro ně byly důležité některé její vlastnosti. Zkusíte některé jmenovat?* (několik rychlých odpovědí). *Vnímali ji tedy jako velmi výjimečného a velkého člověka – ale v čem její velikost spočívala? Zkusíme na to společně přijít.* Na tabuli připravíme **plakát s tajenkou z pomůcky v příloze V čem je Maria veliká**, rozstříhané proužky textem dolů položíme na stůl. Děti rozdělíme do dvou skupin, skupiny si střídavě losují otázky a rozhodují, zda je tvrzení pravdivé nebo

ne; pokud ano, wpisují do křížovky zelené písmeno, v opačném případě červené. Vyluštěnou tajenku (PM nechtěla „udělat velkou sebe, ale Boha“) okomentujeme.

Pozn. Tato aktivita se vynechává, pokud setkání začalo luštěním plakátu „Seznámení s Pannou Marií“.

Znovu na stůl položíme plakáty a zeptáme se, **na kterém příběhu** se dětem zdá, že **vyluštěná tajenka pro Pannu Marii platí nejvíc** a proč (necháme je vybrat obrázek a vysvětlit). Jak se k těmto událostem Panna Maria postavila? Jak je prožívala? => ve všem projevovala **důvěru v Boha**. Může být pro nás **vzorem víry**, která ukazuje k Ježíši.

Právě proto si církev Pannu Marii připomíná: jednak je **Ježíšovou matkou**, tedy také naší matkou (připomeneme dětem úryvek Jan 19,26-27 o Marii a milovaném učedníkovi pod křížem), ale také **první učednicí**, to znamená, že je jednou z nás. Proto ji nazýváme naší matkou i sestrou. A proto Panna Maria vždycky stojí při nás a můžeme se na ni obracet.

Závěrečná aktivita (cca 10 minut)

Závěrečné zamyšlení věnujeme tématu Mariiny věrnosti: *na jejím životě jsme viděli, jak spolupracovala s Bohem na dílu spásy. Jen díky ní mohl Ježíš přijít na svět, a ona se o něj starala nejen jako o dítě, ale byla mu nablízku od narození až do smrti – a že to leckdy nebylo určitě lehké a třeba tomu ani moc nerozuměla. Přesto důvěřovala Bohu, že všechno nějaký smysl dává, „uchovávala to ve svém srdci a rozvažovala o tom.“* Setkání můžeme ukončit **rychlým sdílením**, v jakém smyslu pro nás Panna Maria může být **vzorem** – co koho na ní oslovilo.

Modlitba dle zvyklostí skupiny. Zvolíme formu **přímluvné modlitby**, kterou zaměříme na Pannu Marii. Vyzveme děti, aby společně s námi Marii svěřily nejen sami sebe a naši skupinu, ale všechny lidi, události a obtíže, které nám leží na srdci.

Rozdání zápisových listů a zakončení setkání.

Případné doplňkové alternativy ke scénáři:

Maria v našem okolí

- S dětmi můžeme vést i **volný rozhovor**, jestli mají doma **obrázek Panny Marie**, příp. jaký je. Děti jej mohou nakreslit, příp. do příští hodiny vyfotit a přinést ukázat.
- Děti mohou do předem připravené zvětšené mapy okolí **zakreslit polohy nejbližších vyobrazení Panny Marie** v krajině (sochy u cest, obrazy na domech, v kapličkách apod.). Při následujícím setkání se můžeme sdílet, kolik a kde jich objevily, případně k nim podniknout „minipout“.

Modlitby k Panně Marii

V úvodu položíme dětem otázku, jestli nějakou **modlitbu k Panně Marii znají** (minimem je modlitba Zdravas Maria, která byla základem tématu Panna Maria a advent v předchozím ročním cyklu).

- Děti můžeme seznámit s **dalšími běžně recitovanými modlitbami** (Anděl Páně, Pod ochranu tvou, Zdravas Královno atd.) a jejich smyslem; případně si některou z nich **osvojit**. Vhodné je předem připravit **lístky s vybranou předtištěnou modlitbou**, kterou si děti mohou vyzdobit; poté, co již tuto pomůcku nebudou potřebovat, mohou si lístek vložit do svého poznámkového portfolia.

- **Spontánní modlitba k Panně Marii – tvorba koláže:** děti mohou vymyslet nejrůznější **tituly a oslovení Panny Marie**; inspirovat se případně mohou obrázky využívanými při setkání. Každé pojmenování může jeho autor napsat na předpřipravené tvarované barevné papíry, z nichž tvoříme **tematickou koláž** (listy – obrys stromu, na který se listy dolepují, kruh – tvoříme z něj náhrdelník, hvězda – souhvězdí atd.)

Kdy má Maria svátek?

Aktivita může sloužit k **seznámení dětí s některými mariánskými slavnostmi, svátky a památkami**. V příloze Mariánské svátky najdete seznam aktuálních liturgických připomínek Panny Marie s připojenými daty (můžete ji rozstříhat a využít pro některou z navrhovaných aktivit); dále obsahuje též seznam s krátkými vysvětlivkami smyslu jednotlivých mariánských svátků.

Ve skupině můžeme:

- Vybrat několik **základních svátků** a seznámit děti **s jejich obsahem** (není třeba pomůcku využívat, pouze jako vizualizační prostředek);
- Odhadnout, **kolikrát si v kalendáři Pannu Marii za rok připomeneme** (19x), a zkusit si na některé názvy vzpomenout (**brainstorming** – příslušné lístky je možné v průběhu diskuse klást na stůl a seznamovat děti s obsahem jednotlivých svátků). Aktivitu lze rozšířit využitím lístků s daty;
- Uspořádat **soutěž**: děti si vylosují lístky svátků a pomocí kalendáře k nim přiřadí příslušné datum. Po skončení aktivity je rovněž vhodné děti s obsahem svátků seznámit. Počet lístků lze redukovat podle potřeby.

Mariánský herbář

S Pannou Marií si děti mohou spojovat rovněž **květiny** a květinovou výzdobu oltářů a kaplí. Panna Maria, matka Boží, je totiž v církvi právem považována za **nejkrásnější květ stvoření, jehož plodem je Kristus**, Bůh mezi námi. Proto se v den jejího nanebevzetí, v době vrcholícího léta, **žehnají květy a byliny**, zejména ty, které léčivými účinky prospívají lidem.

- Děti si mohou při této příležitosti vytvořit **vlastní herbář** s například **20 léčivými rostlinami**, které rostou v jejich bezprostředním okolí.
- Nad herbáři se můžeme setkat i podruhé a přečíst si např. **biblický text o bylinách** ze Sir 38,4-8: „*Hospodin stvořil léčivé byliny ze země a rozumný člověk se jich neodřídá. Což nezesládla voda dřevem, aby byla poznána jeho síla? On sám dal lidem vědění, aby byl oslavován pro své obdivuhodné skutky. Jimi léčí a tiší bolest, lékárník z nich připravuje lék, aby jeho skutky nevymizely a na zemi byl stále jeho pokoj.*“ Setkání pak můžeme **ukončit modlitbou**, kterou pronáší při požehnání o slavnosti Nanebevzetí kněz nad bylinami a květy; je krásná a **připomíná nám krásu stvoření**:

„Pane, náš dobrý a laskavý Bože, v den slavnosti Panny Marie, která je vyvýšená nad všechny tvory, děkujeme ti za všechny dary tvého stvoření. Také za léčivé rostliny a krásné květy neboť v nich nám dáváš zdraví a radost. I tyto rostliny jsou nám znamením tvého požehnání a my tě prosíme: Ať na přímělu Panny Marie zakoušíme tvou pomoc ve všech našich potřebách. Ať chráníme přírodu, vážíme si tvých darů a správně jich užíváme. Pomoz a ved' nás, ať každým krokem svého života směřujeme k tobě. Prosíme o to skrze Krista našeho Pána. Amen.“

- Základem další aktivity může být seznámení dětí s **oficiálními nebo lidovými názvy některých rostlin, které jsou spojovány s Pannou Marií**:
 - **Hvozdík kropenatý** (Slzičky Panny Marie). Když Maria doprovázela Ježíše na křížové cestě a viděla na zemi kapky jeho krve, plakala a z jejích slz vykvetla tato květina.
 - **Lnice květel** (Pantoflíčky Panny Marie). Začaly růst tam, kde Panna Maria při útěku do Egypta ztratila střežiček.
 - **Svízel přítula** (Slamník Panny Marie) Panna Maria z něj prý vyrobila pro malého Ježíše matraci.
 - **Ostropestřec mariánský** (Mariánský bodlák)
 - **Suchopýr úzkolistý** (Vlásky Panny Marie)
 - **Kontryhel obecný** (Bylinka Panny Marie)
 - **Máta peprná** (Kolénko Panny Marie)

K některým rostlinám ze seznamu existují **legendy, jak ke svému názvu přišly** – u některých si to můžeme jen domýšlet. Děti se mohou podívat na obrázky rostlin a **vymyslet nějaký vlastní pěkný příběh**; případně rostliny zkusit najít ve svém okolí.

Základem pro tyto aktivity bude průběžné **vyhledávání v knižních nebo elektronických zdrojích**: na internetu můžeme např. použít **webové stránky** [Atlas rostlin](#) nebo [Květena ČR](#), pro mobilní telefony lze využít například aplikace [PlantNet](#) nebo [Flora incognita](#).

Poutní místa

Se skupinou se můžeme rovněž věnovat **tematice poutí a putování** na (nejen) mariánská poutní místa.

- Jako **výchozí bod** můžeme starším dětem pustit **krátký film** [Palladium země české](#) z ČT Edu, mladších dětí se můžeme **ptát na vlastní zkušenosti**, zdali nějakou cestu / pouť s rodiči podnikly a kam.
- Navážeme **diskusí nad vybranými otázkami**: Co je tedy poutní místo? Proč je v křesťanském životě důležité? Znáte nějaká místa v Čechách nebo ve světě?
- Jako **doplňkovou domácí aktivitu** můžeme dětem vybrat některé **mariánské poutní místo** (české nebo zahraniční); doma pak mohou zkusit na A3 vytvořit **příslušný informační plakát** pro ostatní (téma mohou zpracovávat i po dvojicích či skupinách).

Luštěnky s tématem Panna Maria

Pro vyplnění zbývajících času jednotlivců nebo celé skupiny (případně pro domácí práci) lze využít některé tematické luštěnky:

- [Maria – Matka církve](#) (osmisměrka)
- [Měsíc Panny Marie](#) (šifra)
- [Mít Marii za vzor](#) (šifra)
- [Učíme se od Marie](#) (křížovka)